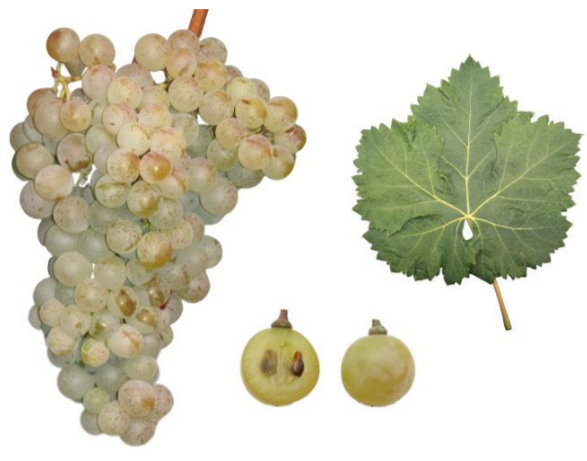

VARIETATS LOCALS DE VINYA

INSTITUT DE RECERCA I FORMACIÓ AGROALIMENTÀRIA I PESQUERA DE LES ILLES BALEARS

Selecció de les varietats de vinya més reconegudes d'una col·lecció de més de 40 varietats conservades

«Crec que Mallorca té poc interès per estudiar o importar noves varietats. El país que posseeix la montona, i el pàmpol rosat, la gargollassa, el batista, la granatxa, el valent negre i el blanc, l'al-leluia, el sabater i el fogoneu; el giró, pansal, la planta, el calop i el moscatell roman poc pot envejar, poc ha de desitjar».⁸

Argamussa

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells curts. Fulla de mida gran i de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm gran i compacte amb peduncle curt. Baia globosa de mida mitjana i de color verd grogós. Polpa moderadament ferma.

«La llegenda explica que, aquest cep, sempre se'l situava al costat de les parets, perquè com que el seu raïm esmussa, els dragons no se'l mengien. Varietat blanca no gaire vigorosa, que s'utilitza principalment com a raïm de taula».⁹

Coanegra

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells mitjans. Fulla de mida gran i de forma cuneïforme amb set lòbuls.

Raïm gran de densitat compacta i peduncle llarg. Baia globosa de mida mitjana i de color verd grogós. Polpa ferma.

Prospectada al torrent de Coanegra, a Santa Maria, a un antic hort dut per les monges, on s'hi ha trobat entre d'altres varietats ben antigues, aquesta accessió ara desconeguda.

Giró ros

Sinonímies: giró sard

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells llargs. Fulla gran de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm gran de densitat solta amb peduncle de mida mitjana. Baia mitjana de forma globosa de color vermell grisós. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Giró blanc. El cep és poc productiu. S'utilitzava per fer vins licorosos a causa de la seva elevada graduació».⁹ «Actualment recuperada i autoritzada a les Balears des de 2011, amb molt bones perspectives de difusió. També coneguda com a giró blanc, cultivada a les zones de Felanitx i Manacor a causa del seu bon grau alcohòlic i d'acidesa».³ «Variatat de raïm blanc perfil·loxera, de grans petits i bona per a elaborar vi blanc. És una varietat primerenca».¹

Grec

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells curts. Fulla gran de forma orbicular amb cinc lòbuls.

Raïm mitjà de densitat solta amb el peduncle curt. Baia de forma globosa i de color groga. Polpa tova o lleugerament ferma.

«DESCR.: grec «vi de gust entre un poc aspre y amarg, clar de poca substancia y duració» [DLab, s. vi]; «variedad de uva» [Coll, 29*]; «parra que donava el vi grec: un dels vins de més fama en temps antic» [DAG]; 465 «raïm blanc» [TrL].⁴

Malvasia de Banyalbufar

Sinonímies: malvasia aromàtica, malvasia de Sitges

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells llargs. Fulla mitjana de forma pentagonal amb set lòbuls.

Raïm llarg de densitat solta amb peduncle llarg. Baia mitjana de forma el·lipsoide ampla i de color verd grogós. Polpa tova o lleugerament ferma.

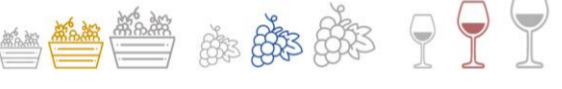
«Variatats superiors o fines. [...] Malvasia, varietat blanca molt apreciada pel seu aromàtic».⁹ «La malvasia se conra a Banyalbufar, amb ella se fabrica un vi molt esquitit y apreciat, conegut amb lo nom de vi de la Baronia».² «Els vins són excel·lents, molt lleugers i molt fins; els més exquisits i de qualitat són el moscatell, la malvasia, el pàmpol rosat i el montona».⁶

Moll

Sinonímies: prensal blanc

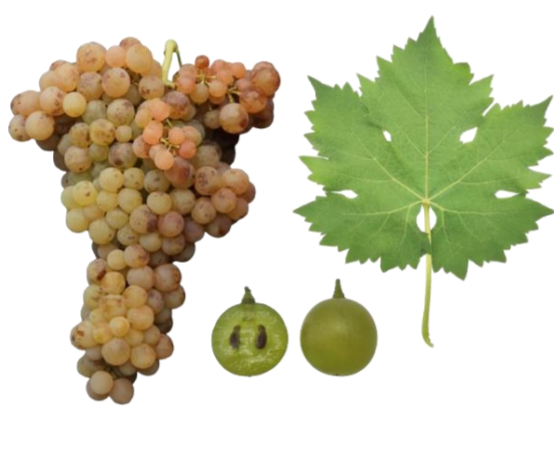
De vinificació

Planta de port semierecte amb circells mitjans. Fulla gran de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm gran de densitat solta amb peduncle llarg. Baia mitjana de forma globosa i de color groc. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Cep vigorós de fulles grosses i sarments llargs, el gra és de volum gros. Aquesta varietat blanca és molt més abundant a la DO Binissalem».⁵ «Prensal blanc o Moll: Varietat blanca, productiva, amb les fulles pentagonals amb pèls a l'envers, de raïms grossos, grans de forma esfèrica de color groc daurat, resistent a malalties».⁷

Morsacà

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells mitjans. Fulla gran de forma cuneïforme amb cinc lòbuls.

Raïm mitjà de densitat compacta amb peduncle llarg. Baia mitjana de forma globosa i de color verd grogós. Polpa moderadament ferma.

«DESCR.: massacà «raïm de gra petit molt espès, negre i no gaire bo» [DCVB, s. raïm] | morsacà «raïm per fer vi blanc, encara que també és bo per menjar» [TMan, 103]. morsacà «raïm blanc» [ALDC].⁴

Quigat

Sinonímies: massacamps

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells mitjans. Fulla gran de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm mitjà i compacte amb peduncle curt. Baia mitjana de forma globosa i de color verd grogós. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Cagat. Varietat blanca amb sarments poc vigorosos, fulles de mida mitjana, les quals en el seu anvers presenten una espècie de pelussa. produeix raïms compactes i nombrosos, de gra lleugerament elevat, de color palla. El most que se n'obté sol ser de poca graduació, al voltant de 10-11°, i d'acidesa baixa».⁵ «Cultivada a les zones de Felanitx i Manacor, varietat minoritària blanca més estesa».³

Valent blanc

Sinonímies: cabells

De vinificació

Planta de port semierecte amb circells curts. Fulla gran de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm llarg de densitat mitjana amb peduncle curt. Baia mitjana de forma globosa i de color groc. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Variatats entrefines. [...] Valent-blanc, varietat que té excel·lents qualitats per a la confecció de vins blancs, molta fecunditat i produeix poca fusta: es destina a la taula».⁹ «Variatat de raïm blanc perfil·loxera».¹

Vinater blanc

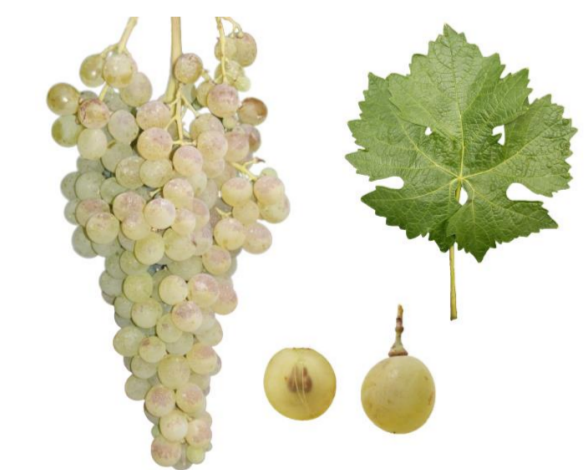
De vinificació

Planta de port erecte amb circells mitjans. Fulla molt gran de forma orbicular amb cinc lòbuls.

Raïm de llargària mitjana i de densitat solta amb peduncle mitjà. Baia mitjana de forma globosa i de color verd grogós. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Vinater: Varietat perfil·loxèrica, de fulles orbiculars, de color blanc, raïms de petits a mitjos grans petits, primerenca, bona graduació i bona acidesa».⁷ «Cep de sarments llargs, amb fulles groc-verdoses. Varietat blanca i primerenca que dona vins amb força bouquet. Té una graduació d'uns onze o dotze graus».⁵

Calop blanc

Sinonímies: jaumes, mateu, beba blanca, valencià blanco

De taula

Planta de port horitzontal amb circells llargs. Fulla de mida gran i de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm gran de densitat mitjana i peduncle llarg. Baia gran de forma el·lipsoide estreta i de color verd grogós. Polpa moderadament ferma.

«Variatats entrefines. [...] Calop, blanca i de gran rendiment, destinada a la taula».⁹ «Principals varietats de parres mallorquines. Ses varietats de parres conegudes a Europa son moltíssimes. Ses mes conegudes a aquesta illa son; [...] calop blanc, vermell i negre».²

Moscatell

De taula

Planta de port horitzontal amb circells llargs. Fulla gran i de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm de densitat baixa amb peduncle llarg. Baia de forma el·lipsoide estreta i de color groc. Polpa molt ferma.

«Se conocen mas de treinta y cinco variedades de uvas, cultivadas unas mas que otras; pero si bien todas son apropiadas para la mesa, para la elaboracion del vino se reservan tan solo, diez ó doce de ellas. Los vinos que gozan de mayor reputación son la malvasia ó alba-flor, el giró el pampol rodar, el moscatell, el montona, los que se consideran como generosos por poco añejos que sean».¹⁰

Magdalena

Sinonímies: joanillo, jaumillo, magdalenes, Santa Magdalena

De taula

Planta de port horitzontal amb circells curts. Fulla gran de forma pentagonal amb cinc lòbuls.

Raïm de mida i densitat mitjana amb peduncle curt. Baia mitjana de forma globosa de color verd grogós. Polpa tova o lleugerament ferma.

«Variatat molt primerenca. Trobada a les zones de Selva i Manacor, utilitzada com a raïm de taula. Els estudis genètics mostren ue és coincident amb les varietats magdalenes i Santa Magdalena».³

Llegenda:

Producció

- Baixa (< 2 kg)
- Mitjana (2 - 4 kg)
- Alta (> 4 kg)

Pes del raïm

- Petit (< 200 g)
- Mitjà (200 - 400 g)
- Gros (> 400 g)

Alcohol potencial

- Baix (< 11 °)
- Mitjà (11 - 12,4 °)
- Elevat (> 12,4 °)

Varietat autoritzada a les Illes Balears

La proporció de mides entre les varietats no s'ajusta a la real.

Referències:

- ¹CALAFAT, P. (2017). *Vinyòvol. Vocabulari pagès de la vinya i el vi*. Documenta Balear.
- ²CERDÀ, P. A. (1910). *Agricultura pràctica regional*. Estampa d'En Sebastà Pizà.
- ³ESCALONA, J. M., LUNA, J. M., BOTA, J., [et. al.]. (2016). *Variatats de vinya de les Illes Balears*. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació.
- ⁴FAVÀ AGUD, X. (2001). *Diccionari del noms de ceps i raïms. L'ampelonomia catalana*. Institut d'estudis catalans.
- ⁵GRIMALT, F. (1997). *El vi a Mallorca*. Documenta Balear.
- ⁶LABORDE, A. DE. (1975). *Viatge pintoresc i històric: el País Valencià i les illes Balears*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ⁷MARTORELL, A. I MAS, G. (2006). *La vinya i el vi a Montuiri: La confraria dels tastavins (1999-2006)*. Quaderns de divulgació. Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Agricultura i Pesca.
- ⁸Recopil·lació feta per: Puig, P. i Pascual R. (2021). «Referències bibliogràfiques de noms de varietats de raïm de les Illes Balears».
- ⁹SATORRAS, F. (1878). *Informe sobre el estado de la agricultura en la Provincia de las Baleares*. Imprenta de Pedro José Gelabert.
- ¹⁰WEYLER, F. (1855). *Topografía físico-médica de las Islas Baleares y en particular la de Mallorca*. Imprenta de Pedro José Gelabert.